

SAVAŞIN VE BARIŞIN DİĞER NEDENLERİ

Kültür, cinsiyet, kişilik bozuklukları, demokrasi, sosyal eşitlik ve adalet, azınlık hakları ve insan hakları, bölünme, maddi varlık, ekonomik karşılıklı bağımlılık, devrim, komünizm, kapitalizm, imparatorlukların düşüşü ve çöküşü, kültürel öğrenme, milliyetçilik, duygusal etmenler (intikam, garezden kaynaklanan saldırı, onur, yüksek statüdeki erkekler arası yarış), felaketlere yol açan iklim değişikliği, uluslararası sistemin kutupluluk durumu, sivil savaşın sebepleri.

SAVAŞ KURAMLARININ YARARLILIK KRİTERLERİ

Savaş kuramlarının kullanışlı olup olmadığı hususunda karar vermek için aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulabilir:

- A. Kuramın Geçerliliği: Bağımsız değişkenin değerinde oluşan farklılıklar savaş olasılığını açıklamayı etkiliyor mu? Etkiliyorsa ne derecede? Geçersiz kuramlar kullanışsızdır.
- B. Kuramın Tatmin Etmesi: Kuram tatmin edici mi? Yoksa bizleri merak içerisinde bırakıyor mu? 'Aday, yeterli oy alamadığı için seçimleri kaybetti' geçerli bir açıklamadır, ancak tatmin edici değildir. Seçimi niye kaybettiğini de bilmek isteriz.
- C. Kuramın Çözüm Üretmesi: Kuram savaşı engellemek için politikalar öneriyor mu?
 1. Kuramda savaşın nedeni olarak tanımlanan faktör değiştirilebilir mi?
 2. Değiştirilemez olsa bile, kuramda tanımlanan tehlikeden haberdar olmak bizlerin bu tehlikenin etkilerini azaltmak veya tamamen bertaraf etmemiz için önlemler almamıza yardımcı oluyor mu?
 3. Kuramda savaşın nedeni olarak tanımlanan faktörle gerçek dünyada sıklıkla karşılaşılıyor muyuz? Eğer az bulunan bir faktörse, savaşlara yol açsa bile küçük savaşlara yol açar. Üzerinde düşünmeye değer.
 4. Kuramın uygulanabileceği koşullar biliniyor mu? Bir kuramı bir politikanın temeli olarak kullanacaksa, karar-vericinin söz konusu kuramın ne zaman, hangi koşullar altında uygulanabilir olduğunu bilmesi gerekir. Aksi halde, kuramı yanlış koşullarda uygulamaya çalışabilir. Örneğin, demokrasinin barış yerine savaşa yol açacağı durumlarda (seyrek olsa da), demokrasiyi geliştirmeye çalışabilir.

I. SAVAŞIN KÜLTÜREL NEDENLERİ

'Bazı milli kültürler savaşa eğilimli olabilir. Örneğin, acımasız çocuk yetiştirme yöntemleri Almanlar'ı savaşa yatkın yapar.' (Dersin okumaları arasında yer alan Leopold Bellak'ın çalışmasına bakınız)

Bu açıklama tatmin edici mi? Kültürün sebepleri nelerdir?

Savaşın kültürel sebepleri değiştirilebilir mi?

II. CİNSİYET VE SAVAŞ

'Savaşa erkekler neden olur. Kadınların güçlenmesiyle savaşlar engellenir.' (Dersin okumaları içinde olan Joshua Goldstein'in çalışmasına bakınız)

Bu açıklama geçerli midir? Elimizde bunu test etmek için nasıl kanıtlar var?

Savaşlara olan yatkınlıkla cinsiyet arasındaki korelasyon nedensel midir yoksa yapay mıdır? Örneğin, kadınların daha barışçı olmalarının nedeni devletin sağladığı sosyal

hizmetlere daha çok ihtiyaçları olmaları mı? Ya da çocuk yetiştirmede daha büyük rolleri olması mı?

Kadınların daha barışçı olması, devletlerin kadınların güçlü olduğu durumlarda savaştan kaçınmalarına neden olur mu? Yoksa savaşa gitmek için kadınları da ikna ederler mi? Savaşın bu nedeni değiştirilebilir mi?

III. KİŞİLİK BOZUKLUKLARI SAVAŞA NEDEN OLUR

Narsizm, megalomanlık, paranoyaklık, antisosyal hastalıklar ve sadizm bu bozuklar arasında yer alır. Bunların içinde narsizm endişe vericidir. Narsistlerin başkalarıyla empati kurma yetenekleri düşüktür. Dolayısıyla, sert bir yönetim anlayışları vardır; en küçük bir meydan okuma karşısında sinirlenirler; onlara gerçek haberler getiren dürüst çalışanlarını cezalandırırlar. Narsistler, bir hayal dünyasında yaşarlar.

Bu yaklaşıma göre, kişilik bozuklukları bazı devletlerin yönetici seçkinlerinde sıklıkla görülür. Büyük egolu insanlar dünyayı yönetmeye çalışıp, onu mahvederler. Örnekler: Saddam Hüseyin, Hitler, Stalin, Mao Zedung, Napolyon, Usama Bin Laden, Charles Taylor, Foday Sankoh, Juan Peron ve diğerleri.

Bu önermeyi çalışanların sayısı azdır – ancak çoğalmalıdır.

Ne gibi çözümler üretilebilir? Kişilik bozukluğundan muzdarip insanların iktidara gelmelerinin koşulları nelerdir?

IV. DEMOKRASİ BARIŞI GETİRİR

‘Demokratik devletler, özellikle birbirleriyle olan ilişkilerinde, daha barışçıdır. Bunun nedeni, toplumların yönetici seçkinlerden daha çok savaş karşıtı olmalarıdır. Halkın yönettiği ülkeler daha barışçıdır. Demokratik toplumlar, başkalarını kendi istekleri dışında işgal etme fikrinin demokratik değerlerle çatıştığına inanır.’ Immanuel Kant, Michael Doyle ve diğerlerinin tezi.

Bu önerme geçerli midir? Elimizde bunu test edecek kanıt var mı? (Çok fazla kanıt var) Savaşın/barışın bu nedeni değiştirilebilir mi? Demokrasi, demokratik olmayan toplumlar tarafından benimsenip korunabilir mi?

Çokuluslu otoriter devletlerde, demokratikleşme barışı getirir mi? Sri Lanka ve Kenya’daki sivil savaşlar, demokratikleşmenin böyle bir ortamda savaşa neden olacağını gösterir. Irak örneği de endişe vericidir.

Demokratikleşme, devletler demokratikleşirken savaşa neden olur mu? Bazılarına göre, demokratikleşen devletler, aşırı milliyetçiliğe yatkın olduklarından savaşa eğilimlidirler.

V. SOSYAL EŞİTLİK VE SOSYAL ADALET BARIŞI SAĞLAR

‘Sosyal eşitsizlik, toplumlar içinde sosyal çatışmalara yol açar. Seçkinler de bu çatışmaları, başka devletlerle savaş çıkararak engellemeyi seçebilir. Sosyal eşitsizlik aynı zamanda seçkinlerin savaşa neden olabilecek milliyetçi mitler yaratarak aşağıdan gelen taleplerin etkisizleştirmesine yol açar.’

Savaşın bu nedeni değiştirilebilir mi? Kolaylıkla değil!

- VI. AZINLIK HAKLARI VE DİĞER İNSAN HAKLARININ YAYGINLAŞMASI BARIŞI SAĞLAR
'Adeletli bir biçimde yönetilen azınlıkların savaşarak ayrılma istekleri düşüktür. Bu da sivil savaş riskini azaltır.'
1969 sonrası Kuzey İrlanda'daki Katolik ayaklanması ve günümüzde Sri Lanka'daki Tamil ayaklanması, Katolik ve Tamil azınlıklarının baskı altında yönetilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. ABD ve Avrupa Birliği 1991 sonrası Doğu Avrupa'da azınlık haklarının korunmasını sivil savaşları engellemek için desteklemişlerdir. Benzer bir biçimde, Kofi Annan ve Bush yönetiminin, Kenya'daki 2007-08 yıllarındaki sivil savaşı bitirmek için azınlık haklarını koruyan yeni bir politik sistemin oluşmasında katkı sağlamışlardır. Birçoğuna göre, Belçika ve İsviçre'de sivil bir çatışmanın çıkmamasını, bu devletlerde azınlık haklarına saygı gösterilmesine bağlamaktadır.
Ancak azınlık haklarının geliştirilmesi zor bir süreçtir. ABD, bunu Irak'ta nasıl yapabildi? Bu çok tartışılan bir konu. Ayrıca, bazılarına göre, azınlık haklarını tanımak, azınlıkların etnik kimliklerinin gelişmesine yol açarak sivil savaş olasılığını arttırır. Dış güçlerin de azınlıklar arasındaki ayrımcılığı 'azınlık hakları tanınmalı' temasıyla destekleyebileceklerine karşı uyarıda bulunanlar da vardır – haklarını aldıklarında da, azınlıklar güç kullanarak tam bağımsızlık kazanmaya çalışırlar.
- VII. BÖLÜNmüş TOPLUMLARIN AYRILMASI BARIŞI GETİRİR
'Bazen bölünme çatışmadan daha iyi bir seçenektir. Aynı devletin vatandaşları olarak savaşacak olan tarafların ayrı devletler olarak savaşma ihtimali azalacağından, bölünmüş toplumlar ayrıştırılmalıdır.' Örneğin, 1919'da Woodrow Wilson her milletin kendi kaderini tayin hakkı olduğu ilkesini savunarak, Avrupa'ya barış getirmeyi amaçlamıştı. Tarihteki ayrışmalar: 1947'de Hindistan/Pakistan, 1922'de İrlanda, 1947'de Filistin ve 1950 ve 60'larda Avrupa'daki sömürgeci imparatorluklar.
- VIII. ZENGİNLİK BARIŞI GETİRİR
'Savaşınca kaybedecekleri çok olacağından, zenginlik sahibi toplumlar savaştan çekinirler. Varlıklı toplumlar, ekonomik çıkar sağlamak konusunda diğerlerinden daha az istekli olacağından, diğerlerinin kaynaklarını ele geçirmek için savaşmayı göze almazlar. Ayrıca, zenginlik, demokrasiyi geliştirir, bu da barışı getirir.'
Zenginlik, demokrasi ile barışı sağlar. Demokrasi, daha fazla eşitliğe ve dolayısıyla da daha az milliyetçiliğe yol açar. Ancak tarih, zenginlik ile barış arasında açık bir korelasyon kuramıyor. Bugün zengin bölgeler, fakir bölgelerden daha barışçı. Ama 1940-45'te dünyanın en zengin devletleri birbirlerinin üzerine yok edici bir şiddetle saldırmışlardı. Ayrıca, dışarıdan zenginliği getirmek zordur.
- IX. KARŞILIKLI EKONOMİK BAĞIMLILIK BARIŞA (SAVAŞA?) NEDEN OLUR
'Devletler arası karşılıklı ekonomik bağımlılık ekonomik bağları kesmenin maliyetini arttırırken, onların savaşma riskini düşürür. Karşılıklı bağımlılık iletişimi arttıracığı için de çatışma ihtimalini düşürür.' Immanuel Kant ve diğerlerinin tezi.
Tam tersi de olabilir. Yabancı ürünlere ve ithalata bağımlı hale gelen devletler, bir ambargo ile karşılaşabilecekleri korkusuyla, söz konusu kaynaklara doğrudan ulaşım sağlamak için güç kullanmak isteyebilirler. İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya ve Japonya'nın yaptığı gibi.

Son yıllarda Çin, Tayvan'ın ekonomisini kendi ekonomisine entegre ederek toplumları bir araya getirmeye çalışıyor. Bunu da bir dereceye kadar başarıyor.

X. DEVRİMLER SAVAŞA NEDEN OLUR

'Devrim ile kurulan rejimler savaşa daha yatkındır çünkü: (1) Kendilerinin en iyi olduklarına dair mitleri devletlerin kendilerini bir mesih sanmalarına neden olur ve onları yayılcılığa sürükler. (2) Kendi rejimlerini kolayca devirdikleri için, rejimleri devirmenin kolaylığını abartırlar. Bu da komşu rejimleri devirmek için yayılcılığa neden olurken komşu rejimlerde de saldırıya uğrama korkusuna yol açar. Bu korku da devrim karşıtı askeri seferlere neden olur. (3) Devrimci rejimler, dünyayı yanlış algırlar. Bunun nedeni, muhaliflere izin verilmediğinden, bu rejimlerde yanlışları düzeltebilecek değerlendirme mekanizmaların zayıf olmasıdır. (4) Devrimler, yeni gittikleri ülkeyi kendi ülkelerine karşı saldırması için kışkırtan göçmenler üretirler.' (Stephen Walt'un bir kitap ve makaleye konu olmuş yargısı)

Bu kuramı doğrulayacak çok kanıt vardır. Örneğin, 1792-1815 yılları arasında devrimci Fransa ile ilişkili savaşlar; 1920-21 ve sonrasında devrimci Rusya; 1979'daki devrimci Kamboçya; 1980-1988 yılları arasındaki devrimci İran'ın Irak ile savaşı ve 1979 sonrası ABD ile yaşadığı soğukluk. Ancak toplu devrimler çok yaygın olmadığından, etkisini incelemek de güçtür.

XI. KOMÜNİZM SAVAŞA NEDEN OLUR

'Komünist rejimler, devrimci bir yayılcılıkla donanmıştır. Bu da onları savaşımaya iter.' Bu bir önceki önermenin bir çeşididir.

XII. KAPİTALİZM SAVAŞA NEDEN OLUR – iki çeşitli bir önerme

1. 'Ekonomileri durgunluk ve depresyondan kaçınmayı gerektirdiğinden, kapitalist devletler yeni pazarlar ele geçirmek için savaşır. Bu, onları koloniler için veya kolonilere karşı savaşımaya iter.' Popüler bir Marksist yargı. Bu önerme, 1890-1918 yılları arasındaki savaşlara uyar, özellikle de İspanyol-Amerikan ve ABD-Filipinler savaşlarına. Ancak günümüz için geçerli değildir. Değiştirilemeyecek bir nedene işaret eder.
2. 'Kapitalist devletler, kendi devletlerini iş yaptıkları ülkelerdeki devlete karşı kışkırtacak, çokuluslu şirketler üretirler.' Bu önerme, 1954'te ABD'nin Guatemala'ya müdahalesine, muhtemelen 1953'te ABD-İngiltere'nin İran'a yaptıkları askeri harekate uyar. Ancak, 'Petrol şirketleri ABD'yi 2003'te Irak'a saldırmaya teşvik etti' fikrine rağmen, günümüzdeki savaşlar bu önermeyi örneklemez.

XIII. İMPARATORLUKLARIN DÜŞÜŞÜ VE ÇÖKÜŞÜ SAVAŞA NEDEN OLUR

'İmparatorlukların çöküşüyle, yakın güçlerin üzerinde hak ve sorumluluk iddia edecekleri bölgeler ortaya çıkar. Sonuç ise çatışmadır.'

Kanıtlar bu önermeyi desteklese de artık geçerliliği olmayan ve değiştiremeyecek bir nedendir.

XIV. KÜLTÜREL ÖĞRENME BARIŞA NEDEN OLUR/İNSANLARIN AHLAKİ GELİŞİMİ BARIŞA NEDEN OLUR

John Mueller'in bir önermesi olarak: 'Kölelik ve düellolar gibi, savaş da sosyal bir hareket olarak meşruiyetini kaybediyor.'

Bu geçerli bir önerme midir? Ya İkinci Dünya Savaşı, Kore, Vietnam, ve 1991 ve 2003'teki Irak savaşları? Angola ve Sudan'daki sivil savaşlar? 1996'da başlayıp hala devam eden Orta Afrika'daki savaşlar? Yükselen Batı-İslam dünyası karşıtlığı?

Muhtemelen savaş günümüzde meşruluğunu katbetmemiş olsa da, gelecekte olabilir mi? Ya barışçı dinler (Budizm, Bahaizm gibi) genişlerse? Bazıları bunun savaşı engelleyeceğini savunur. Elbette ki Romalılar'ın Kolezyum'da insanların ölüşünü izleyerek eğlenmeleri ya da İnkalar ve Filistinliler'in insan kurban ettiği dönemlerden bu yana, insan ahlakı gelişmiştir. Ancak bunun ötesi var mı?

XV. MİLLİYETÇİLİK SAVAŞA NEDEN OLUR

'Milliyetçiliğin (yani, insanların en büyük sadakati kendi etnik-kültürel gruplarına duymaları gerektiği ve bu grupların da bir devlete ihtiyaç duyduklarına dair öğretisi) yükselmesi savaşın en temel nedenidir. Milliyetçiliği, tüm insanlığı kapsayan bir kimlikle değiştirerek, savaşın bu temel nedenini ortadan kaldırabiliriz.'

Milliyetçilik gerçekten de yeni (18.yüzyıl sonrası) bir öğretiler ve etnik gruplar arasında büyük savaşlara yol açmıştır. Ancak milli kimlikler yok edilebilir mi?

Daha uygulanabilir bir fikir: milli kimlikleri kaçınılmaz olarak kabul edelim. Ama onları, milliyetçi mit yaratmalarını engelleyecek (geçen hafta tartıştığımız gibi) ve onları diğerleriyle ortak bir tarih yazmaya itecek fikirlerle daha iyi niyetli gruplar haline getirelim.

XVI. DUYGULAR SAVAŞA YA DA BARIŞA NEDEN OLUR

'Onur, intikam isteği, gurur, nefrete karşı duyulan karşı nefret ve statünün tersine dönmesinden doğan kıskançlık gibi duygular savaşı tetikleyebilir. Özür ve üzüntü duymak da barışı sağlayabilir.'

XVII. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ SAVAŞA NEDEN OLUR

'İklimciler, insanlardan kaynaklanan küresel ısınmanın, deniz seviyesinde yükselmeye, kıyıların su altında kalmasına, yağış şekillerini değiştirerek verimli alanların çöllere çöllerin de verimli alanlara dönüşmesine yol açacağından endişe duyuyorlar. Bunlar, yüz milyonlarca insanın göç etmesine yol açar. Bu mülteciler yerli popülasyonlarla çatışabileceğinden, savaş olasılığı yükselir. Bu mülteciler, hiççi bir ideoloji de üretebilirler – Batı medeniyeti bizim hayatlarımızı yok etti. Biz de daha fazla zarar vermeden Batı medeniyetini yok etmeliyiz. Bu da Batı karşıtı bir terörü ve diğer şiddet şekillerine yol açar. Kitle imha silahlarının yayılması olgusuyla birlikte düşünüldüğünde, ciddi bir sorunla karşı karşıya olduğumuzu anlamak zor değil. Küresel ısınma, buzdan arınmış Arktik bölgedeki değerli mineral kaynaklarının haklarını kazanmak için devletler arası savaşa neden olabilir. Ne eğlence!'

XVIII. İKİKUTUPLULUK BARIŞA NEDEN OLUR

'İki kutuplu bir uluslararası düzen, çok kutuplu bir düzenin aksine, barışçı bir düzendir çünkü böyle düzende yanlış iyimserliğe yer yoktur. Devletler, gelecek savaşta hangi devletlerin kendi tarafına katılacakları hususunda hayaller görmezler çünkü bütün belli başlı devletler zaten bir müttefiklik sistemi içindedir.' Kenneth Waltz'tan geldi.
Bu geçerli bir önerme mi? Değiştirilebilir bir nedenden mi bahsediyor?

XIX. SİVİL SAVAŞIN NEDENLERİ

Dersin okumaları arasındaki Michael Brown'un çalışmasına bakınız.

Uluslararası savaşlara neden olan bazı faktörler, sivil savaşlara da yol açabilmektedir:

- Milliyetçi mitler yaratmak
- Güvenlik ikilemi
- Devrimci hareketlerin, iç değerlendirme süreçlerini bastırması
- Zayıf veya çökmüş devletlerdeki anarşi

Ama neden olamayacak bir faktör: Otoriter yönetim. Demokrasi, otoriter çok etnik gruplu devletlerde çatışmaya yol açacağından, kesinlikle iyi bir fikir değildir.